

Hillegom, Wilhelminalaan 1

Addendum bouwhistorisch onderzoek april 2022 (IDDS Rapport A2169)

Status: definitief

Projectnummer: 270924.01

Michel van Dam | Bouwhistorisch Onderzoek
Isaac Sweersplantsoen 14, 2253 TE Voorschoten
t.: 06-81806749
@: bouwhistorie@yahoo.co.uk

Colofon

Projectnummer 270924.01

In opdracht van HLT Samen

Auteur, veldwerk, historisch onderzoek en lay-out: M.C. van Dam

Redactie: C. van Dam

Versie: 1.0

Status: definitief

© Michel van Dam | Bouwhistorisch onderzoek

Voorschoten, oktober 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Michel van Dam | Bouwhistorisch Onderzoek
Isaac Sweersplantsoen 14, 2253 TE Voorschoten
t.: 06-81806749
@: bouwhistorie@yahoo.co.uk

Inhoud

1	Voorwoord	5
2	Waarnemingen	7
3	Conclusie en waardering	9
4	Bronnen	10
	Over de onderzoeker en auteur	10
5	Fotobijlage situatie oktober 2024	17

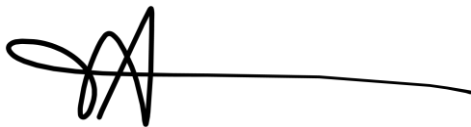
P a g i n a 4 | 22

1 Voorwoord

In opdracht van *HLT Samen te Voorhout* werd op 27 september 2024 door *Michel van Dam / Bouwhistorisch Onderzoek* te Voorschoten een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar de villa Santwyck aan de Wilhelminalaan 1 te Hillegom. Het pand staat kadastraal bekend als: Hillegom, sectie A 8679 en heeft geen status van monument. Het pand werd eerder, in februari 2022, onderzocht. De resultaten zijn gepubliceerd in: M.C. van Dam, *Wilhelminalaan 1, Hillegom Gemeente Hillegom (ZH), Bouwhistorische verkenning met waardestelling en advisering* (IDDS Rapport A2169), Noordwijk 2022. Reden voor het aanvullende onderzoek is het feit dat ná april 2022 werkzaamheden in het pand hebben plaatsgevonden waarbij in 2022 als waardevol gemarkeerde interieurelementen beschadigd of verwijderd werden. Gevraagd werd een korte rapportage op te stellen om inzicht te krijgen welke elementen verloren zijn gegaan, welke beschadigd zijn geraakt en een antwoord te formuleren op de vraag of het pand nog voldoende kwaliteiten bezit om als Gemeentelijk monument aangewezen te worden.

Het onderzoek nam een dagdeel in beslag en kende een non-destructief karakter. De sterk verslechterde bouwtechnische staat, in combinatie met zware wind en dito regenbuien bemoeilijkten het veldwerk. De kelder en bijgebouwen werden niet bezocht.

Voorschoten, 22 oktober 2024

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive 'M' followed by a long horizontal line extending to the right.

Michel van Dam, bouwhistoricus BNB

2 Waarnemingen

Exterieur

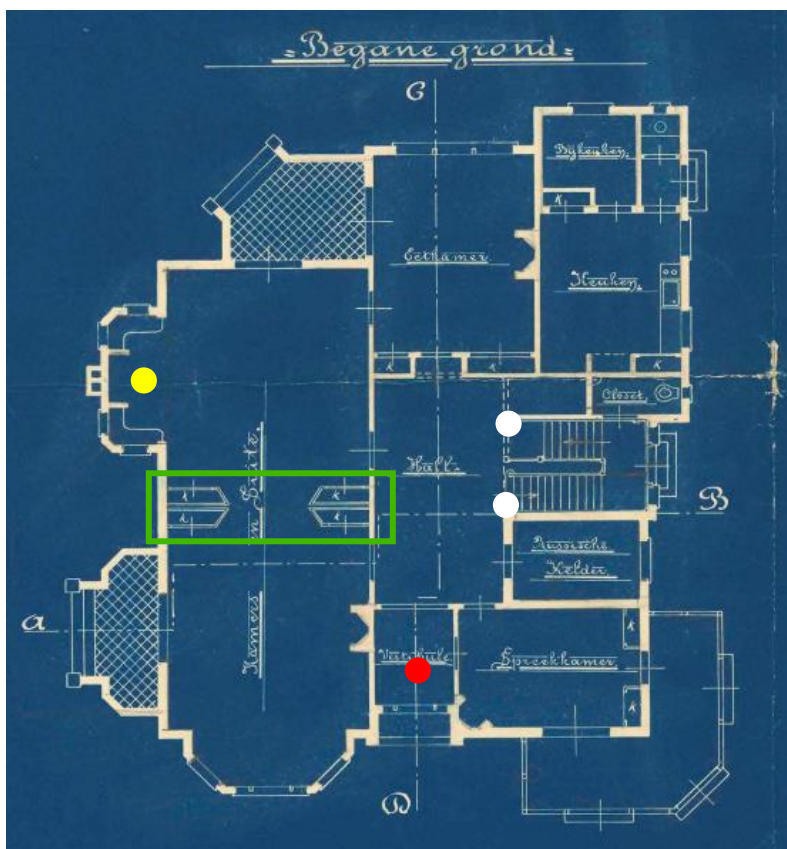
Het exterieur is na 2022 niet noemenswaardig gewijzigd.

Interieur: begane grond

In 2022 waren alle toegankelijke ruimten op de begane grond nog voorzien van de oorspronkelijke, rijk uitgevoerde stucplafonds. De voor- en achterkamer stonden met elkaar in verbinding middels een suitekozijn met kasten. In de achterkamer bevond zich een zogenaamde *cosy-corner* die geplaatst was in een ondiepe erker. In 2022 werd de representatieve, houten afwerking hiervan als authentiek bestempeld (dat wil zeggen, daterend uit de bouwtijd).

Bij het aanvullende onderzoek kon worden geconstateerd dat alle plafonds, op één na, verwijderd zijn. Het laatste rijk geornamenteerde plafond bevindt zich in de korte hal aan de zijde van de Wilhelminalaan. Het suitekozijn bleek vrijwel geheel verwijderd. De aftimmering van de *cosy-corner* was geheel verwijderd, de schouwmantel was nog wel aanwezig. Geconcludeerd kon worden dat de houten afwerking een latere aanpassing was geweest, mogelijk uit de jaren 1950. Een fragment van het oorspronkelijke stucplafond dat deze erker afsluit is nog aanwezig. Verder bleken alle parketvloeren vrijwel overal verwijderd, de granitovloeren in de verkeersruimten zijn nog wel aanwezig.

De kenmerkende plattegrond van de begane grond, die in hoofdpzèt wordt bepaald door het forse trappenhuis met glas-in-lood vensters, de aansluitende hal en de kamer-en-suite met erkers is nog aanwezig. Een relatief groot aantal van de geprofileerde balusters in de traphekken zijn door de werkzaamheden kapot gegaan. Bij alle traphekken ontbreken balusters. De trappalen met Jugendstil snijwerk zijn behouden gebleven evenals de renaissancistische consoles die de geprofileerde boog in het trappenhuis dragen. Deuren en deurkozijnen zijn nog op enkele locaties aanwezig.

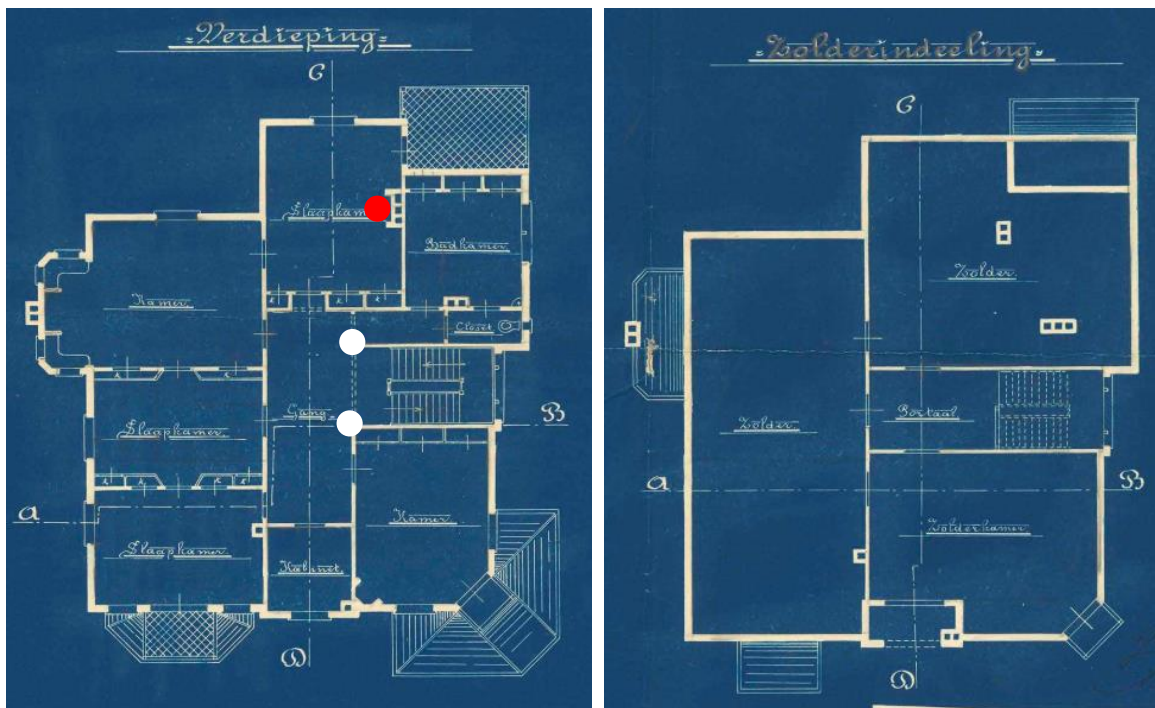

Figuur 2 Uitsnede uit de bouwtekening van 1905. De gele stip markeert de *cosy-corner*, de rode stip de locatie van het nog aanwezige geornamenteerde stucplafond, de witte stippen markeren de locaties van de cosoles. Het suitekozijn, in 2022 nog aanwezig en gemarkeerd met het groene kader, is grotendeels verwijderd. (BWT)

Interieur: verdieping en zolder

De *verdieping* kende van oudsher een sobere afwerking, de renaissancistische consoles en de schouwmantel in de achterkamer waren de enige afwerkingen die in 2022 noemenswaardig waren. In de huidige situatie zijn alle stucplafonds niet meer aanwezig, en dit geldt ook voor de renaissancistische consoles. Wat resteert zijn enkele deuren en de schouwmantel. Net als op de begane grond is de plattegrond van de verdieping, grotendeels daterend uit de bouwtijd na 2022 niet gewijzigd.

In 2022 waren de zolderkamers voorzien van recente afwerkingen. De hoofdopzet van de plattegrond en een aantal deuren behoorden tot de oorspronkelijke opzet. In 2024 waren alle zolderkamers gestript en de werkzaamheden lijken geleidt te hebben tot een beschadiging van het dakbeschot waardoor forse lekkages zijn ontstaan.

Figuur 3 Uitsnede uit de bouwtekening van 1905, links de verdieping, rechts de zolder. De witte stippen markeren de locaties waar de consoles na 2022 verdwenen zijn, de rode stip markeert de nog aanwezige schouwmantel. (BWT)

3 Conclusie en waardering

Conclusie

Het exterieur is na 2022 niet noemenswaardig gewijzigd en is gaaf in opzet en detaillering. Gesteld kan worden dat na 2022 in het interieur een kaalslag heeft plaatsgevonden waarbij op een enkel onderdeel na alle als hoog monumentaal gewaardeerde, en daarmee behoudenswaardige, elementen geheel verloren zijn gegaan. Wat resteert van het interieur zijn de plattegronden, waarbij die van de begane grond het meest kenmerkend en gaaf genoemd kan worden, en de hoofddraagconstructie. Van deze hoofddraagconstructie, waaronder de gevels, balklagen en de trap worden gerekend, is de trap het meest waardevol. De vraag of het pand in de huidige toestand nog voldoende kwaliteiten bezit om als monument aangewezen kan worden kan positief beantwoord worden. De in 2022 beschreven waardering is, op een enkel punt na, op de huidige situatie nog van toepassing.¹

Waardering

Algemene historische waarden

Het pand heeft een waarde in algemeen historische zin als onderdeel van de bouw- en bewoningsgeschiedenis van Hillegom rond het begin van de twintigste eeuw. De bebouwingsgeschiedenis van het gebied waarin het pand staat vangt aan rond het einde van de negentiende eeuw en houdt verband met de economische groei van het dorp als gevolg van de bollenteelt. Vanuit typologisch oogpunt is het gebouw waardevol. Het kan gezien worden als een schoolvoorbeeld van hoe de vermogende bollenboeren uiting gaven aan hun welstand. Typologisch worden dergelijk representatieve woonhuizen bollenvilla's genoemd.

Ensemble- en stedenbouwkundige waarden

Het pand maakt onderdeel uit van de lintbebouwing langs de Wilhelminalaan zoals deze rond het begin van de twintigste eeuw vorm kreeg. Het voert te ver om te spreken van een ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van (inter)nationale betekenis is, maar binnen de lokale en regionale context is er zeker sprake van een waardevol geheel. Tevens is het een beeldbepalend element in het ensemble van bollenvilla's die thans nog in Hillegom en de overige bollendorpen in de regio aanwezig zijn.

Architectuurhistorische waarden

Ook vanuit architectuurhistorisch oogpunt is het pand waardevol. De gebruikte vormtaal is eclectisch en kenmerkend voor de bouwtijd en het bouwtype. Ondanks de diverse en weinig liefdevol uitgevoerde aanpassingen en de kaalslag na 2022 moet gesteld worden dat de samenhang tussen het exterieur en het interieur (de plattegronden) niet geheel verloren is gegaan. Tevens is het pand van waarde als uiting van de lokale, ontwerpende aannemerij die binnen de architectuurhistorie een tamelijk onbelicht fenomeen vormt.

Bouwhistorische waarden

De bouwhistorische waarde van het pand is gering te noemen. De gebruikte materialen en de toepassingen ervan zijn algemeen toegepast in de periode dat het pand werd gebouwd, en niet zeldzaam of uniek te noemen. Van een belangrijke of interessante historische gelaagdheid is in het geheel geen sprake.

Waarden met betrekking tot de gebruikshistorie

De waarde binnen de context van de gebruikshistorie is gelegen in de onlosmakelijke relatie van het gebouw met de bloembollencultuur in Hillegom en de streek.

¹ Van Dam 2022, 25,26.

Bepaling monumentwaarden resterende onderdelen

Hoge monumentwaarde

- Het exterieur vertegenwoordigt een hoge waarde vanwege de mate van gaafheid, de karakteristieke typologie en de mate van zeldzaamheid.
- De onderdelen van het interieur die horen tot de oorspronkelijke opzet:
 - Plattegrond van de begane grond
 - De stookplaats (schouwmantel en rookkanaal) en glas-in-loodramen in de *cosy-corner* op de begane grond

Figuur 4 De stookplaats en het glas-in-lood in de cosy-corner op de begane grond

- De stookplaats (schouwmantel en rookkanaal) op de verdieping

Figuur 5 De stookplaats op de verdieping

- Het trappenhuis

Figuur 6 Opname van het trappenhuis op de verdieping

- De consoles en de stucafwerking bij de bogen

Figuur 7 Eén van de consoles op de begane grond

- De granitovloer in de hal op de begane grond

Figuur 8 De granitovloer (onder) in de hal op de begane grond

- De deuren en kozijnen

Figuur 9 Deuren op de begane grond. Op de verdieping bevinden zich vergelijkbare deuren zoals op de linker foto

- Het resterende stucplafond op de begane grond

Figuur 10 Het geornamenteerde stucplafond in de hal op de begane grond

Positieve monumentwaarde

- De kapconstructie

Figuur 11 Enkele opnamen van de kapconstructie

4 Bronnen

Literatuur

B. van Aller, *Bond Heemschut Waardestelling Villa Santwyck Wilhelminalaan 1 Hillegom*, Amsterdam 2021.

M.C. van Dam, *Wilhelminalaan 1, Hillegom Gemeente Hillegom (ZH), Bouwhistorische verkenning met waardestelling en advisering* (IDDS Rapport A2169), Noordwijk 2022.

Afbeeldingen

Alle afbeeldingen zijn gemaakt door M.C. van Dam tenzij anders vermeld.

BWT: Archief bouw- en woningtoezicht.

Over de onderzoeker en auteur

Michel van Dam (1974) volgde in 2003 de deelstudie 'Inleiding in de Bouwhistorie' aan de universiteit Leiden. Van 2005 tot 2016 werkte hij als bouwhistoricus bij bureau BAAC te 's-Hertogenbosch waar hij diverse bouw- en cultuurhistorische onderzoeken verrichtte. In 2015 werd Van Dam ingeschreven in het register van de Bond van Nederlandse Bouwhistorici. Tussen 2016 en 2022 werkte hij als bouwhistoricus bij de afdeling archeologie van IDDS Ruimte en Ontwikkeling te Noordwijk. Sinds september 2022 is hij als bouwhistoricus werkzaam bij de afdeling Monumenten en Archeologie van de gemeente Amsterdam. Hij is (mede) auteur van diverse publicaties over de historie van Noordwijk (ZH).

Fotobijlage situatie oktober 2024

Begane grond

Figuur 12 Opname vanuit de voorkamer in de richting van de achterkamer, met het restant van het suitekozijn.

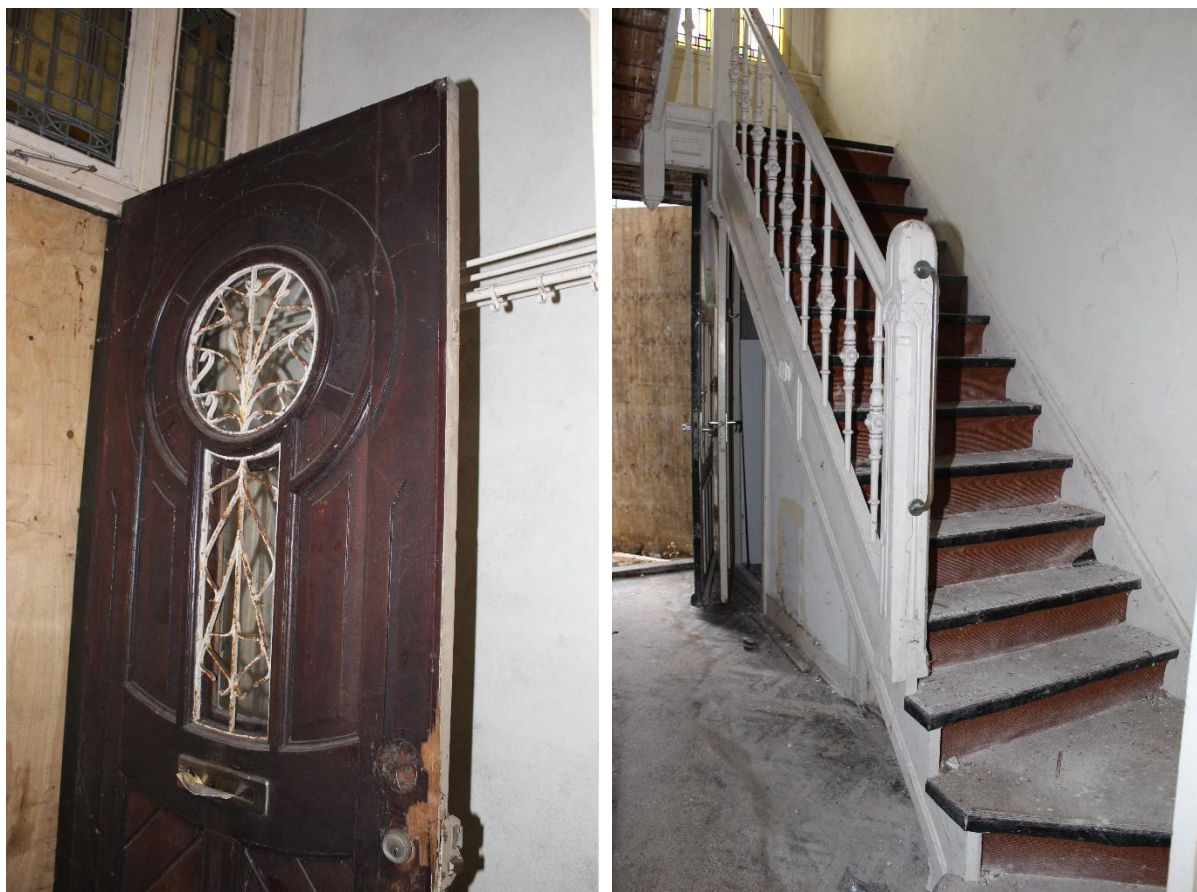
Figuur 13 De erker in de voorkamer.

Figuur 14 De cosy-corner in de achterkamer.

Figuur 15 Het kozijn van het tochtportaal en het deurkozijn aan de zijde van de Wilhelminalaan.

Figuur 16 Links de voordeur aan de Wilhelminalaan, rechts het trappenhuis op de begane grond.

Figuur 17 Enkele deuren en deurkozijnen op de begane grond.

Figuur 18 Het latwerk waar één van de stucplafonds. Deze situatie is exemplarisch.

Figuur 19 Het trappenhuis op de verdieping, met weggebroken en gehavende balustrades.

Figuur 20 Het huidige plafon boven de overloop. Links is nog aanzet van een verwijderde console zichtbaar.

Figuur 21 Eén van de kamers op de verdieping. De situatie van de overige kamers is identiek.

Figuur 22 De kamer op de verdieping waar de stookplaats nog intact is.

Figuur 23 Eén van de zolderkamers. Door het gat in het dak hebben de elementen vrij spel.